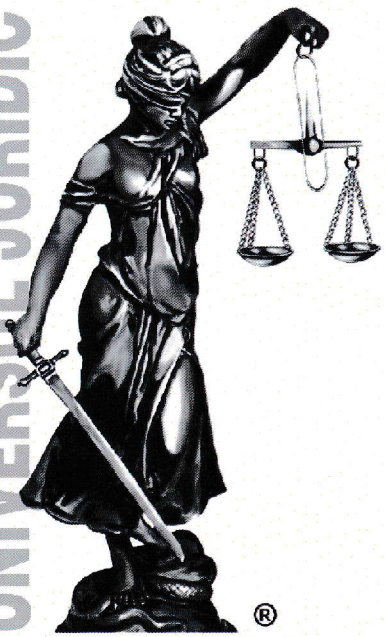
UNIVERSUL JURIDIC



Ioana Nely MILITARU

Dreptul Uniunii Europene

Ediția a IV-a, revăzută și adăugită

Cronologie. Izvoare
Principii. Instituții
Piața internă a Uniunii Europene
Libertățile fundamentale

UJ

III 26684

Dr. Ioana Nely MILITARU

Dreptul Uniunii Europene

Cronologie. Izvoare. Principii. Instituții. Piața internă a Uniunii Europene. Libertățile fundamentale

Ediția a IV-a, revăzută şi adăugită

288738
UNIVERSITATEA "DUNĂREA DE JOS" GALAȚI
BIBLIOTECA 2

Demo
C-288738+

Universul Juridic
București
-2023-

Cuprins

PREFAŢĂ 7

CUVÂNT-ÎNAINTE 9

LISTĂ DE ABREVIERI 11

CAPITOLUL I. CRONOLOGIA CONSTRUCŢIEI EUROPENE 13
I.1. PRECIZĂRI PREALABILE. PRECURSORII INTEGRĂRII EUROPENE 13
I.2. Instituirea Comunităţii Europene a Cărbunelui şi Oţelului – CECO 15
I.3. Instituirea Comunităţii Economice Europene (CEE) şi a Comunităţii Europene a Energiei Atomice (CEEA sau Euratom) 16
I.4. De la Europa „celor 6 state" la o Europă deschisă spre extindere, spre o Uniune Europeană 20
I.5. Uniunea Economică şi Monetară 21
I.6. Actul Unic European (AUE) 23
I.7. Tratatul de la Maastricht (TMs) – Tratatul cu privire la Uniunea EuropeanĂ (TUE) 24
I.8. Tratatul de la Amsterdam (TA) 27
I.9. Tratatul de la Nisa. Noi extinderi ale Uniunii Europene 30
I.10. Tratatul de la Lisabona – Tratat de reformare a Uniunii Europene 32
I.10.1. Precizări prealabile 32
I.10.2. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului de la Maastricht/a Tratatului privind Uniunea Europeană (TUE) 34
I.10.3. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului de instituire a Comunităţii Europene, denumit Tratatul de funcţionare a Uniunii Europene (TFUE) 39
I.11. O nouă extindere a Uniunii Europene, urmată de o cerere de retragere din Uniunea Europeană 45

CAPITOLUL II. UNIUNEA EUROPEANĂ – ETAPĂ NOUĂ ÎN PROCESUL DE INTEGRARE EUROPEANĂ, PROMOVAT PRIN CREAREA COMUNITĂŢILOR EUROPENE 47
II.1. Uniunea Europeană până la Tratatul de la Maastricht 47
II.1.1. Comunităţile Europene 47
II.1.2. Cooperarea politică europeană 50
II.1.3. Consiliul European 51
II.2. Uniunea Europeană – de la Tratatul de la Maastricht la Tratatul de la Lisabona 53
II.2.1. Originea şi natura juridică a Uniunii Europene 53
II.2.2. Comunităţile Europene, primul pilon al UE – potrivit TMs 55
II.2.3. Politica Externă şi de Securitate Comună (PESC), al doilea pilon al Uniunii Europene – potrivit TMs 59
II.2.4. Justiţia şi Afacerile Interne (JAI), al treilea pilon al Uniunii Europene 59

II.2.5. Competenţa Curţii de justiţie a Comunităţilor Europene 60
II.2.6. Uniunea Europeană, potrivit revizuirii Tratatului de la Maastricht prin Tratatele de la Amsterdam şi Nisa 60
II.2.7. Uniunea Europeană potrivit Tratatului de la Lisabona 63
II.3. Aderarea de noi state la Uniunea Europeană 67
II.3.1. Condiţiile pe care statele trebuie să le îndeplinească în vederea aderării la Uniunea Europeană 67
II.3.2. Apartenenţa la Uniunea Europeană 71
II.3.3. Statutul de cetăţean al Uniunii Europene 74
II.3.3.1. Noţiunea de cetăţenie a Uniunii Europene 74
II.3.3.2. Cetăţenia Uniunii potrivit Tratatului de la Maastricht 75
II.3.3.3. Cetăţenia Uniunii potrivit Tratatului de la Amsterdam 76
II.3.3.4. Cetăţenia Uniunii potrivit Tratatului de la Nisa 78
II.3.3.5. Cetăţenia Uniunii potrivit Tratatului de la Lisabona 78
II.3.3.6. Rolul Parlamentului European în extinderea drepturilor cetăţenilor Uniunii Europene şi garantarea lor 88

CAPITOLUL III. DEFINIŢIA, SPECIFICUL ŞI PRINCIPIILE DREPTULUI UNIUNII 91
III.1. Definiţia dreptului Uniunii 91
III.2. Specificul dreptului Uniunii 93
III.3. Principiile dreptului Uniunii Europene 94
III.3.1. Ordinea juridică a Uniunii Europene 94
III.3.2. Principiul priorităţii/supremaţiei dreptului Uniunii Europene 96
III.3.3. Caracterul direct aplicabil al dreptului Uniunii Europene 100
III.3.3.1. Principiul aplicabilităţii directe a dreptului Uniunii 100
III.3.3.2. Principiul efectului direct al dreptului Uniunii/comunitar 101
III.3.4. Principii ce guvernează sistemul de competenţe în Uniunea Europeană 104
III.3.4.1. Principiul competenţei de atribuţie 104
III.3.4.2. Principiul subsidiarităţii 112
III.3.4.3. Principiul proporţionalităţii 116
III.3.4.4. Principiile subsidiarităţii şi proporţionalităţii potrivit Tratatului de la Lisabona 118
III.3.5. Alte principii pe care se întemeiază funcţionarea Uniunii Europene 119

CAPITOLUL IV. IZVOARELE DREPTULUI UNIUNII 123
IV.1. Precizări prealabile 123
IV.2. Dreptul primar 124
IV.2.1. Tratatele – Tratatul asupra Uniunii Europene şi Tratatul de Funcţionare a Uniunii Europene 124
IV.2.2. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene 128
IV.2.3. Actele de aderare ale statelor membre 128
IV.2.4. Convenţiile între statele membre încheiate în aplicarea tratatelor comunitare 129

IV.2.5. Acordurile încheiate de reprezentanţii statelor membre în cadrul Consiliului 131
IV.2.6. Alte acorduri între statele membre încheiate într-un domeniu de competenţă comunitară, respectiv o materie care a fost omisă de Tratat, TCE 131
IV.3. Dreptul derivat 132
IV.3.1. Precizări prealabile 132
IV.3.2. Actele juridice ale Uniunii 133
IV.3.3. Regulamentul 138
IV.3.4. Directiva 141
IV.3.5. Decizia 147
IV.3.6. Recomandarea şi avizul 149
IV.3.7. Motivarea actelor juridice ale Uniunii 151
IV.3.8. Semnarea, publicarea, notificarea şi intrarea în vigoare a actelor juridice ale Uniunii 152
IV.4. Principiile generale ale dreptului 155
IV.4.1. Precizări prealabile 155
IV 4.2. Modul de aplicare a principiilor generale ale dreptului 159
IV.4.3. Principiile aplicate de către Curtea de Justiţie de la Luxemburg şi forţa lor juridică 160
IV.5. Acordurile (convenţiile) încheiate de Comunităţile Europene – preluate prin succesiune de Uniunea Europeană 166
IV.5.1. Acordurile încheiate de Comunităţi cu state terţe sau organizaţii internaţionale 167
IV.5.2. Actele unilaterale adoptate de organele instituite de către anumite acorduri externe ale Comunităţilor 168
IV.5.3. Acordurile încheiate de către statele membre cu state terţe 169
IV.5.4. Locul acordurilor externe în ordinea juridică comunitară/a Uniunii 171
IV.6. Jurisprudenţa Curţii de Justiţie de la Luxemburg (CJUE) 171

CAPITOLUL V. OBIECTIVELE UNIUNII EUROPENE 173
V.1. Reglementarea obiectivelor Uniunii Europene 173
V.2. Obiectivele cu caracter general 173
V.3. Obiectivele cu caracter specific 174
V.4. Complementaritatea obiectivelor generale cu cele specifice ale Uniunii Europene 181
V.5. Modalităţile principale de realizare a obiectivelor Uniunii Europene 184

CAPITOLUL VI. INSTITUŢIILE UNIUNII EUROPENE 187
VI.1. Cadrul instituţional al Uniunii Europene 187
VI.2. Organismele şi organele Uniunii 188
VI.3. Principii pe care se fundamentează structura instituţională a Uniunii Europene 196
VI.4. Parlamentul European 198
VI.4.1. Reglementarea instituţiei Parlamentului European 198
VI.4.2. Componenţa şi organizarea Parlamentului European 201

VI.4.3. Funcţiile Parlamentului European 211
VI.4.3.a. Reglementarea funcţiilor Parlamentului European 211
VI.4.3.b. Definirea funcţiilor Parlamentului European 212
VI.4.3.c. Atribuţiile Parlamentului European în cadrul acţiunii externe a Uniunii 225
VI.4.3.d. Relaţiile Parlamentului European cu parlamentele naţionale 226
VI.5. Consiliul European 228
VI.5.1. Reglementarea instituţiei Consiliului European anterior Tratatului de la Lisabona 228
VI.5.2. Consiliul European potrivit Tratatului de la Lisabona 230
VI.5.3. Componenţa şi organizarea Consiliului European 230
VI.5.4. Funcţionarea Consiliului European 231
VI.5.5. Funcţiile Consiliului European 234
VI.5.6. Relaţiile Consiliului European cu alte instituţii ale Uniunii 240
VI.5.7. Realizări şi perspective pentru Consiliul European 241
VI.6. Consiliul 241
VI.6.1. Reglementarea instituţiei Consiliului 241
VI.6.2. Componenţa şi organizarea Consiliului 242
VI.6.3. Funcţionarea Consiliului. Reuniunile Consiliului 249
VI.6.4. Modul de luare a deciziilor în cadrul Consiliului 250
VI.6.5. Funcţiile Consiliului 265
VI.6.5.a. Reglementarea şi definirea funcţiilor Consiliului 256
VI.7. Comisia Europeană 265
VI.7.1. Reglementarea instituţiei Comisiei Europene 265
VI.7.2. Componenţa şi organizarea Comisiei Europene 266
VI.7.3. Funcţiile Comisiei Europene 275
VI.7.3.a. Reglementarea funcţiilor Comisiei Europene 275
VI.7.3.b. Definirea funcţiilor Comisiei Europene 275
VI.7.4. Dreptul de control al Parlamentului European asupra Comisiei 290
VI.8. Curtea de Justiţie a Uniunii Europene 291
VI.8.1. Reglementarea instituţiei Curţii de Justiţie 291
VI.8.2. Componenţa şi organizarea Curţii de Justiţie 292
VI.8.2.1. Curtea de justiţie – instanţă reprezentativă 292
VI.8.2.2. Statutul membrilor Curţii de Justiţie şi al Tribunalului 294
VI.8.2.3. Grefa Curţii de Justiţie – grefierul şi grefierii adjuncţi 296
VI.8.2.4. Serviciile Curţii de Justiţie 296
VI.8.2.5. Preşedinţia Curţii şi constituirea camerelor 297
VI.8.2.6. Funcţionarea Curţii de Justiţie 298
VI.8.3. Funcţiile Curţii de Justiţie 299
VI.8.3.1. Reglementarea funcţiilor Curţii de Justiţie 299
VI.8.3.2. Curtea de justiţie – instanţă administrativă 300
VI.8.3.3. Curtea de Justiţie – instanţă constituţională 301
VI.8.3.4. Curtea de Justiţie – Instanţă internaţională 302
VI.8.3.4.1. Curtea de Justiţie – mai mult decât o instanţă internaţională 303
VI.8.3.5. Trimiterea preliminară – funcţie specială de interpretare 305

VI.8.4. Competența Curții de Justiție 305
VI.8.4.1. Competența materială 306
VI.8.4.2. Competența funcțională 306
VI.8.5. Acțiunile în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene potrivit competenței acesteia 307
VI.8.5.1. Acțiunea în anulare (art. 263, art. 264 TFUE) 310
VI.8.5.2. Excepția de ilegalitate (art. 277 TFUE, art. 156 TEuratom) 314
VI.8.5.3. Acțiunea în carență (art. 265 TFUE, art. 148 TEuratom) 315
VI.8.5.4. Acțiunea în constatarea încălcării de către un stat membru a obligațiilor care îi revin în temeiul tratatelor (art. 258-260 TFUE, art. 141-143 TEuratom) 316
VI.8.5.5. Acțiunea împotriva sancțiunilor pecuniare (art. 261 TFUE) 320
VI.8.5.6. Acțiuni introduse de agenții Uniunii (art. 270 TFUE și art. 152 TEuratom) 321
VI.8.5.7. Acțiunea în responsabilitate 321
VI.8.5.7.a. Acțiunea în responsabilitate extracontractuală a Uniunii Europene (art. 340 TFUE) 322
VI.8.5.7.b. Acțiunea în responsabilitate contractuală a Uniunii Europene în temeiul unei clauze compromisorii (art. 272 TFUE) 324
VI.8.5.8. Recursul Curții de Justiție împotriva deciziilor Tribunalului 324
VI.8.5.9. Reexaminarea de către Curtea de Justiție a unor decizii adoptate de Tribunal în baza TFUE și a Statutului Curții de Justiție a UE 326
VI.8.5.10. Trimiterea preliminară în fața Curții de Justiție 327
VI.8.5.11. Procedura în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene 330
VI. 8.5.11.1. Procedura obișnuită 330
VI. 8.5.11.2. Procedurile speciale 332
VI. 8.5.11. 3. Cheltuielile de procedură și regimul lingvistic 333
VI.8.6. Tribunalul 334
VI.8.6.1. Reglementare. Necesitatea înființării Tribunalului/Tribunalul de Primă Instanță 334
VI.8.6.2. Componența, organizarea și funcționarea Tribunalului 336
VI.8.6.3. Competența Tribunalului 338
VI.8.6.4. Modificări ale normelor de procedură ce privesc Tribunalul 340
VI.8.6.5. Fostul Tribunal al Funcției Publice a Uniunii Europene (TFPUE) 342
VI.8.6.6. Contribuția Curții de Justiție a Uniunii Europene în procesul de integrare 343
VI.8.6.7. Rețeaua judiciară a Uniunii Europene 345
VI.8.6.8. Rolul Parlamentului European în procesul evolutiv de reglementare a Curții de Justiție a Uniunii Europene, de exercitare a competențelor acesteia și de structură instituțională 346
VI.9. Curtea de Conturi a Uniunii Europene 347
VI.9.1. Reglementarea instituției Curții de Conturi a UE 347
VI.9.2. Componența și organizarea Curții de Conturi 348
VI.9.3. Funcționarea Curții de Conturi a UE 350
VI.9.4. Atribuțiile Curții de Conturi a Uniunii Europene 351

VI.9.4.1. Reglementarea şi definirea atribuţiilor Curţii de Conturi a Uniunii Europene 351
VI.9.4.2. Rapoartele Curţii de Conturi 354
VI.9.4.3. Exercitarea atribuţiilor Curţii de Conturi a UE 356
VI.9.4.4. Raporturile de asistenţă, cooperare şi control dintre Parlamentul European, respectiv Comisia CONT şi Curtea de Conturi a UE 356
VI.9.4.5. Organismele competente în materia controlului bugetar. Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF). Parchetul European Anticorupţie 357
VI. 9.4.5.1. Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) 359
VI.9.4.5.2. Parchetul European Anticorupţie (EPPO) 361
VI.10. Banca Centrală Europeană 366
VI.10.1. Reglementarea Băncii Centrale Europene 366
VI.10.2. Obiectivele şi misiunile Sistemului European al Băncilor Centrale – SEBC 367
VI.10.3. Componenţa, organizarea şi competenţele Băncii Centrale Europene 368
VI.10.4. Băncile centrale naţionale ale statelor membre 374

CAPITOLUL VII. ORGANELE CONSULTATIVE ALE UNIUNII EUROPENE 376
VII.1. Comitetul Economic şi Social European (CESE) şi Comitetul Ştiinţific şi tehnic Euratom 376
VII.1.1. Reglementarea Comitetului Economic şi Social European 376
VII.1.2. Organizarea CESE 376
VII.1.3. Componenţa Comitetului Economic şi Social. Statutul membrilor 378
VII.1.4. Competenţa Comitetului Economic şi Social European 380
VII.1.5. Comitetul Ştiinţific şi Tehnic Euratom (art. 134 TEuratom) 381
VII.2. Comitetul Regiunilor (COR) 383
VII.2.1. Reglementarea Comitetului Regiunilor (CoR) 383
VII.2.2. Organizarea Comitetului Regiunilor (CoR) 384
VII.2.3. Componenţa Comitetului Regiunilor. Statutul membrilor 385
VII.2.4. Competenţa Comitetului Regiunilor 386
VII.3. Banca Europeană de Investiţii 389
VII.3.1. Reglementarea Băncii Europene de Investiţii 389
VII.3.2. Resursele Băncii Europene de Investiţii 390
VII.3.3. Grupul BEI. Structură 391
VII.3.4. Componenţa şi competenţa Băncii Europene de Investiţii 391
VII.3.5. Banca Europeană de Investiţii şi noul program de investiţii pentru Uniunea Europeană 393
VII.3.6. Banca Europeană de Investiţii şi clima 395
VII.3.7. Banca Europeană de Investiţii şi Criza COVID-19 396
VII.3.8. Parlamentul European şi Banca Europeană de Investiţii 396

CAPITOLUL VIII. PROCEDURI DE ADOPTARE A ACTELOR JURIDICE (A DECIZIILOR) ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ 397
VIII.1. Instituţiile cu funcţii decizionale în Uniunea Europeană 397

VIII.2. Procedurile utilizate în adoptarea actelor juridice în procesul de evoluţie a Uniunii Europene 398
VIII.3. Reglementarea procedurilor. adoptarea actelor juridice în Uniunea Europeană 400
VIII.3.1. Procedura legislativă ordinară 401
VIII.3.2. Proceduri legislative speciale 405
VIII.3.3. Proceduri de adoptare a actelor juridice fără caracter legislativ 406
VIII.3.3.1. Procedura privind actele de punere în aplicare 408
VIII.3.3.2. Procedura privind actele delegate 410

CAPITOLUL IX. PIAŢA INTERNĂ A UNIUNII EUROPENE. LIBERTĂŢILE FUNDAMENTALE 413
IX.1. Evoluţia pieţei interne a Uniunii Europene 413
IX.1.1. Tratatul ce instituie Comunitatea Economică a Cărbunelui şi Oţelului 413
IX.1.2. Tratatul ce instituie Comunitatea Economică Europeană 414
IX.1.3. Cartea albă privind „Piaţa Internă" din 1985 415
IX.1.4. Tratatul de la Maastricht (TUE) 416
IX.1.5. Tratatul de funcţionare a Uniunii Europene (TFUE) 418
IX.1.6. Comisia şi Parlamentul European – instituţii cheie în procesul de creare şi relansare a Pieţei interne a UE 419
IX.1.7. Piaţa unică digitală 422
IX.2. Libera circulaţie a mărfurilor în Uniunea Europeană 424
IX.2.1. Reglementare 424
IX.2.2. Noţiunea de marfă 424
IX.2.3. Originea mărfurilor. Regimul mărfurilor aflate în liberă circulaţie 425
IX.2.4. Schimbul de mărfuri în spaţiul Uniunii Europene 426
IX.2.4.1. Interzicerea taxelor cu efect echivalent celui al taxelor vamale: art. 28 alin. (1) şi art. 30 TFUE 427
IX.2.4.2. Interzicerea măsurilor cu efect echivalent celui al restricţiilor cantitative la import şi la export, potrivit art. 34 şi art. 35 TFUE 428
IX.2.4.2.1. Tipuri de măsuri cu efect echivalent 430
IX.2.4.2.2. Excepţii de la interzicerea măsurilor cu efect echivalent celui al restricţiilor cantitative 432
IX.2.4.3. Adaptarea monopolurilor naţionale cu caracter comercial 433
IX.2.4.4. Armonizarea legislaţiilor naţionale în materia liberei circulaţii a mărfurilor 434
IX.2.4.5. Contribuţia Parlamentului European în finalizarea pieţei interne pe segmentul liberei circulaţii a mărfurilor 435
IX.2.5. Schimbul de mărfuri între statele membre şi state terţe 439
IX.3. Libera circulaţie a persoanelor în Uniunea Europeană 441
IX.3.1. Reglementare 441
IX.3.2. Lucrătorii 443
IX.3.3. Libera circulaţie a cetăţenilor UE şi a membrilor familiilor acestora 444
IX.3.4. Libera circulaţie a lucrătorilor în Uniunea Europeană 446
IX.3.4.1. Accesul la încadrarea în muncă 447

IX.3.4.2. Egalitatea de tratament şi avantajele sociale şi fiscale 448
IX.3.4.3. Măsuri care favorizează mobilitatea lucrătorilor 449
IX.3.5. Regulamentul nr. 492/2011 al Parlamentului European şi al Consiliului. Principiul nediscriminării 451
IX.3.6. Restricţii ale dreptului de liberă circulaţie a persoanelor în Uniunea Europeană 451
IX.3.7. Spaţiul Schengen 453
IX.3.7.1. Reglementare 453
IX.3.7.2. Ţări participante 454
IX.3.7.3. Obiectivul „Spaţiului Schengen". Evoluţii şi realizări 454
IX.3.7.4. Realizările înregistrate de „Spaţiul Schengen" 456
IX.3.7.5. Contribuţia Parlamentului European în sprijinirea dreptului la liberă circulaţie a persoanelor în UE 457
IX.4. Dreptul de stabilire şi libera prestare a serviciilor în Uniunea Europeană 458
IX.4.1. Reglementare 458
IX.4.2. Dreptul/libertatea de stabilire 459
IX.4.2.1. Persoanele, beneficiare ale dreptului de stabilire 459
IX.4.2.2. Natura activităţii desfăşurate de către persoanele beneficiare ale dreptului de stabilire 462
IX.4.2.2.1. Accesul la activităţile independente, condiţii. Recunoaşterea reciprocă a diplomelor în Uniunea Europeană 463
IX.4.3. Libera prestare/furnizare a serviciilor în Uniunea Europeană 467
IX.4.3.1. Noţiunea de servicii 467
IX.4.3.2. Detaşarea lucrătorilor – prestarea unui serviciu într-un alt stat membru 468
IX.4.3.2.1. Directiva privind detaşarea lucrătorilor – Susţinerea liberei circulaţii a serviciilor 468
IX.4.3.3. Libera circulaţie a serviciilor, ipoteze jurisprudenţiale 470
IX.4.3.4. Directiva privind serviciile în cadrul pieţei interne – Directiva 2006/123/CE). Contribuţia Parlamentului European 471
IX.4.3.5. Excepţii 474
IX.5. Libera circulaţie a capitalurilor şi a plăţilor 475
IX.5.1. Evoluţia reglementării libertăţii de circulaţie a capitalurilor 475
IX.5.2. Reglementarea principiului liberei circulaţii a capitalurilor şi a plăţilor. Obiective 475
IX.5.3. Conceptele de „circulaţie a capitalului" şi de „plăţi" 476
IX.5.4. Directivele ce au condus la libera circulaţie a capitalului 477
IX.5.5. Tratatele Uniunii şi libera circulaţie a capitalului 478
IX.5.6. Excepţii şi restricţii justificate 479
IX.5.7. Clauza de salvgardare 480
IX.5.8. Plăţile 481
IX.5.8.1. Cadrul legislativ corespunzător „liberei circulaţii a plăţilor" în Uniunea Europeană 482

BIBLIOGRAFIE 489